

В.И. ЗАРУБЕНКО, мп. науч. сотрудиик

Подольская ОСС ИС НААН Украины,

23226, Винницкая обл., Винницкий р-н, с. Медвежье вущко, ул. Наукова, 1,

e-mail: vnvvm@ukr.net

В.Н. ПЕЛЕХАТЫЙ, Н.П. ПЕЛЕХАТА, кандидаты с.-х. наук

Житомирский национальный агроэкологический университет,

10008, Житомир-08, бульвар Старый, 7, e-mail: vadpel@meta.ua

Приведены результаты изучения 14 перспективных сортов вишни на пригодность к механизированной уборке урожая. Выделены сорта Ксэния, Игрушка, Молодижна, Ночка с одновременным созреванием плодов, наибольшей плотностью их кожицы, высокими транспортабельностью, а также товарными и вкусовыми качествами, которые могут быть пригодны как для механизированной уборки, так и для употребления в свежем виде.

Ключевые слова: вишня, одновременное созревание, плотность кожицы, сила отрыва, масса плода, механизированная уборка

Одержано редколегією 31.11.18

DOI: 10.35205/0558-1125-2019-74-25-32

УДК 631.526.3: 634.717

ГОСПОДАРСЬКО-БІОЛОГІЧНА ОЦІНКА СОРТІВ ОЖИНИ (*RUBUS CAESIS* L.) В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Ю.Ю. ТЕЛЕПЕНЬКО, молодший науковий співробітник

Інститут садівництва (ІС) НААН України,

03027, Київ-27, вул. Садова, 23,

e-mail: juli23@meta.ua

Наведено результати вивчення впливу факторів навколишнього середовища на фізіологічний стан сортів ожини зарубіжної та вітчизняної селекції в період з 2015 по 2017 роки. Зокрема, досліджено морозо- та посухостійкість, репродуктивну здатність та потенційну урожайність досліджуваних сортів з метою виділення серед них найбільш адаптованих до заданих ґрунтово-кліматичних умов вирощування.

Ключові слова: ожина, сорт, адаптивність, морозо- та посухостійкість, пагоноутворювальна здатність, продуктивність, зелені пігменти, водоутримувальна спроможність, питома поверхнева щільність листка.

Актуальність досліджень. Останнім часом спостерігається збільшення попиту споживачів на ягідну продукцію, особливо «нішевих» (малопоширених в культурі). Відповідно садівничим господарствам для заповнення даного

сегменту ринку необхідно зосереджуватись на таких культурах і вводити їх у промислове виробництво. Однією з перспективних ягідних рослин є ожина, яка в Україні тривалий час незаслужено залишалася малопоширеною й сьогодні перебуває лише на початку свого комерційного шляху [1]. І це в той час, коли її плоди багаті на речовини, необхідні для функціонування людського організму. Завдяки гармонійному поєднанню цукрів та органічних кислот, а також щедрому вмісту вітамінів і мінеральних речовин, вони відзначаються високими харчовими та лікувальними властивостями [2]. Нині до «Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні» [3] занесено шість сортів ожини, з яких два вітчизняної селекції, решта – інтродуковані. Така ситуація гальмує розвиток «ожинового бізнесу», що, насамперед, зумовлено обмеженим асортиментом і відсутністю легальних розсадників, які б забезпечили вирощування якісного садивного матеріалу. Оскільки розширення асортименту ожини за рахунок вітчизняної селекції питання складне, виникає необхідність у досконалому вивченні інтродукованих сортів і доборі серед них найадаптованіших до конкретних ґрунтово-кліматичних умов.

Мета наших досліджень полягає у вдосконаленні асортименту ожини на основі вивчення морфологічних особливостей нових сортів та їх пристосованості у ґрунтово-кліматичних умовах західного Лісостепу України для подальшого сортовивчення та впровадження у селекційні програми.

Предмети, умови та методика проведення. Предметом дослідження були 25 сортів, а саме: Adriene, Apache, Asterina, Black Butte, Black Diamond, Black Magic, Black Pearl, Brzezina, Čačanska Bestrna, Chester, Chief Joseph, Heaven Can Wait, Jumbo, Karaka Black, Kiowa, Loch Tay, Natches, Navaho, Orkan, Ouachita, Reuben, Tomfree, Triple Crown, Насолода (контроль) і Садове чудо.

Рослини висаджені за методикою колекційного сортовивчення [4, 5] восени 2014 р. за схемою 3,00×1,25 м. Агротехнічні заходи проводили згідно із загальноприйнятою технологією вирощування ягідних культур.

Обліки та спостереження виконувалися відповідно до «Программы и методики сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур» [4] у вищезгаданому колекційному насадженні протягом 2015-2017 рр.

Дія одержання інформації про погодні умови на території ІС НААН використовували дані місцевого метеорологічного пункту. Метеоумови в період вегетації 2015 року характеризувалися недостатнім випаданням дощів. Лише в липні (під час формування та дозрівання ягід) місячна кількість опадів була дещо вищою в порівнянні з іншими місяцями. Річна їх сума у 2015-2017 рр. склала 282,4; 460,5 і 264,5 мм відповідно, з яких на період активного росту і розвитку припадає 81,9; 177,0 і 140,3 мм.

Низький рівень гідротермічного коефіцієнту (ГТК) також свідчить про не досить сприятливі погодні умови для росту і розвитку рослин ожини. Найнижче значення ГТК зафіксовано у червні 2015, а найвище – у травні 2016 років.

Аналіз погодних умов показує, що сума активних температур (10 °C та вище) за період досліджень становила 3160,2 °C у 2015 р., 3151,1 у 2016 і 3190,1 °C у 2017 роках. Даний показник у 2016 р. був дещо вищим, але на кінець вегетаційного періоду майже зрівнявся з 2015, а найвищим виявився у 2017 р., що спричинено вищими температурами в березні та жовтні останнього з названих років. У цей час температури перевищували середні багаторічні дані.

Результати досліджень. Ожина є досить теплолюбною культурою, і багато сортів зазнають пошкоджень внаслідок впливу на них низьких температур. Низькі морозо- та зимостійкості ожини є обмежувальним чинником,

який гальмує закладання промислових насаджень цієї культури на території України [6, 7]. Проте, в США та Європі створено нові, високопродуктивні та витривалі сорти. Тому морозостійкість сортів, які вже посідають провідні місця в інших країнах, та їх адаптивність до умов Лісостепу України є досить актуальним питанням і потребує докладного вивчення.

При порівнянні ступеня пошкодження тканин пагонів рослин ожини низькими температурами встановлено, що найуразливішою є їх верхня частина. Тривалий період росту призводить до недостатнього визрівання тканин. Більш морозостійкою є середня частина пагона. Більшість сортів, які вивчаються, характеризуються високим рівнем морозостійкості в умовах зони досліджень. Запас морозостійкості в них є достатнім, щоб витримати морози до -25°C . Сильніші ураження пагонів спричинюють морози до -30°C .

Згідно з результатами вивчення в польових умовах, встановлено, що:

- найбільш морозостійким є сорт Orkan;
- стійкими до умов перезимівлі в указаних умовах є сорти Brzezina, Садове чудо, Heaven can Wait, Ouchita, Asterina, Apache, Natches, Navaho, Chester, Čačanska Bestrna, Reuben, Adriene, Black Diamond, Jumbo, Black Magic, середньоморозостійкими Kiowa, Loch Tay, Black Pearl, Tornfree, Chief Joseph, Triple Crown, Karaka Black, найменш стійкими – Black Butte і Насолода.

В середньому за роки досліджень найбільш витривалими до температури -25°C є сорти Садове чудо, Ouachita, Orkan і Čačanska Bestrna (сумарний бал їх пошкодження не перевищив 9,0 %). Потрібно зазначити, що коли цей показник вище 32 балів, це може спричинити тяжкі наслідки для рослин – від часткового пошкодження куща до повного його вимерзання. Сорти Насолода, Black Diamond, Tornfree, Loch Tay, Triple Crown і Black Butte ризиковано культивувати на територіях з можливим зниженням температури до -25°C без застосування додаткових агротехнічних заходів захисту від пошкоджень низькими температурами. В «зоні ризику» пере-бувають також Black Pearl, Jumbo і Reuben.

Аналіз пошкоджень тканин пагонів рослин ожини після проморожування за температури -30°C чітко свідчить про сильніше пошкодження їх. Як і при -25°C , найбільш морозовитривалими виявилися сорти Садове чудо та Orkan. Однак пошкодження понад 32 сумарних бали зазнали більше сортів, ніж після проморожування за -25°C . Найчутливішими до впливу температури -30°C виявилися Black Butte, Насолода, Black Diamond, Black Pearl та Jumbo (пошкодження пагонів понад 50 %). Критичним цей температурний режим виявився і для сортів Chief Joseph, Reuben, Tornfree, Karaka Black, Black Magic, Loch Tay і Triple Crown.

Orkan і Садове чудо продемонстрували найвищу стійкість як у польових умовах, так і за лабораторного проморожування при температурах -25 і -30°C , що дозволяє стверджувати про високий рівень їх морозостійкості.

Найбільшого пошкодження зазнав Black Butte по всіх варіантах і роках досліджень. Цей факт свідчить про його невисоку морозостійкість і неперспективність для культивування в зоні Лісостепу. Досить морозостійким за -25 і -30°C виявився сорт Kiowa.

В умовах глобального потепління актуальним стає закладання насаджень високоврожайними сортами, стійкими до стресових факторів довкілля [8]. Дослідженнями встановлено, що параметри втрати води рослинами ожини в порівнянні з малиною, в 1,5 рази менші. Це вказує на вищу потенційну посухостійкість першої. Коренева система її рослин сильно розвинена та залягає на глибині до 1,5 м [1]. Проте, як і будь які інші рослини, ожина не

може оптимально рости і плодоносити без достатнього волого забезпечення. Адже волога необхідна для формування плодів, а сильний листковий апарат випаровує значну кількість води.

На підставі результатів лабораторних досліджень водно-фізичних властивостей листків, досліджувані сорти ожини за стійкістю до втрати вологи розділено на три групи:

- високопосухостійкі: Black Diamond, Black Pearl, Chief Joseph, Heaven Can Wait, Loch Tay, Natches, Orkan, Насолода, Chester, Ouachita;

- середньопосухостійкі: Karaka Black, Adriene, Asterina, Brzezina, Čačanska Bestrna, Navaho, Tornfree, Садове чудо, Jumbo, Kiowa, Reuben;

- з низькою стійкістю: Apache, Black Butte, Black Magic і Triple Crown.

Сорти з середнім рівнем посухостійкості ризиковано культивувати без застосування зрошення, а з низьким – лише при його наявності.

Лабораторне вивчення виявило найнижчий показник водного дефіциту в сорти Natches та Apache, а найвищий у Black Butte. Найвищу оводненість тканин листків відмічено у Loch Tay (58,9 %), Tornfree (59,7) і Brzezina (60,8 %), найнижчу – у Navaho та Black Butte (51,4 та 51,7 % відповідно).

За комплексом визначених показників, Black Butte характеризується найнижчою адаптивністю до посухи порівняно з рештою сортів, а Natches – найвищою. Це дозволяє рекомендувати його для впровадження в селекційні роботи, як носія гену посухостійкості.

Формування потенційної продуктивності рослин тісно пов'язане із їх фотосинтезуючою діяльністю, особливе місце в якій займає активність роботи хлоропластів.

В результаті досліджень виявили найвищий потенціал пристосування до зниження інтенсивності освітлення та найстабільнішу пігментну систему серед сортів, які вивчалися, в Asterina та Loch Tay, у яких відмічено найменше співвідношення *хлорофілів a/b*. Найменш адаптивними були сорти Kiowa та Apache (співвідношення – 3,2 і 3,4 відповідно).

Продуктивність рослини у значній мірі обумовлює питома поверхнева щільність листя. У кущів з активнішою роботою фотосинтезуючого апарату при оптимальних умовах накопичується більша кількість сухої речовини на одиницю площі листка. Найвищим цей показник виявився в сорти Natches (10,8 г/см²), Tornfree (10,6) і Heaven Can Wait (10,5 г/см²). Таким чином, вони відзначаються вищою фотосинтетичною активністю, яка забезпечує більший урожай. Кореляційний аналіз даних, отриманих в результаті досліджень, показав пряму залежність ($r = 0,70$) між ППЩЛ і врожайністю сортів ожини. Це підтверджує вищенаведені твердження про взаємозалежність ППЩЛ і роботи фотосинтезуючого апарату від інтенсивності якого залежить продуктивність рослин.

Основним показником адаптивності і придатності сорту для вирощування в певних умовах є його врожайність. При її вивченні виявлено значне варіювання між сортами при вирощуванні їх в однакових умовах.

Перший збір урожаю на окремих сортах було проведено вже у 2015 році. Хоч отримані показники є далекими від потенційної продуктивності, здатність рослин давати урожай у першому році після садіння є позитивним фактором, стосовно термінів окупності капіталовкладень за вирощування промислових насаджень ожини. Крім того, він дає можливість садівникам, які вирощують цю культуру на присадибних ділянках, мати уявлення про сорт і його придатність для конкретних цілей. Так, у першому році після садіння плодоношення зафіксовано у Black Diamond, Black Pearl, Asterina, Brzezina, Čačanska Bestrna,

Loch Tay, Natches, Navaho, Tornfree, Triple Crown, Black Magic, Jumbo, Kiowa, Ouachita і Reuben. Найбільшим виходом ягід з куща характеризувалися сорти Kiowa (0,43 кг), Navaho (0,30), Triple Crown (0,29), Jumbo (0,28) і Black Magic (0,24 кг). Показник решти сортів, які плодоносили, становив від 20 до 120 г ягід з куща.

У 2016 р. у плодоношення вступили всі досліджувані сорти. В середньому їх урожайність коливалася в межах від 0,15 до 2,05 кг з рослини. Найменшу масу плодів з куща відмічено в сорту Adriene (лише 50 г). У розрізі сортів істотно вищим рівнем урожайності виділився Tornfree (близько 2 кг з рослини). Необхідно також відмітити сорти Karaka Black, Asterina, Natches, Loch Tay з дещо вищою урожайністю (1,7; по 1,45 і 1,25 кг – відповідно).

Підвищення врожайності сортів, які вивчаються спостерігається на третій рік після посадки в порівнянні з попереднім. Так, у 2017 р. цей показник у всіх сортів був у межах від 0,4 до 8,85 кг з куща. Тільки в Navaho зафіксовано дещо нижча врожайність, ніж у попередньому році, що можна пояснити низькою пагоноутворювальною здатністю рослин цього сорту, в результаті чого вони не сформували оптимальних параметрів куща для забезпечення належної врожайності.

У розрізі досліджуваних сортів спостерігається різна пагоноутворювальна спроможність, а також відмічено тенденцію до збільшення числа пагонів на другий рік після садіння (2016). За даними «Програми і методики сортоизучения плодовых, ягодных і орехоплодных культур» оптимальним числом пагонів заміщення є 5-7 на рослину. Тому необхідно відмітити сорти Black Butte, Karaka Black, Asterina, Čačanska Bestrna, Loch Tay, Navaho, Orkan, Ouachita, Reuben, Chester, Black Magic, Насолода і Садове чудо, які забезпечили оптимальні параметри куща вже на перший рік після садіння (2015). Решта сформувала слабші кущі.

На другий рік (2016) в усіх сортів, які вивчалися була більша кількість пагонів заміщення в порівнянні з попереднім. Так, мінімальним їх числом характеризуються Jumbo (2,7 шт.), Chief Joseph (3,0), Heaven Can Wait і Triple Crown (3,7 шт.). Найбільше пагонів заміщення зафіксовано в сортів Orkan (9,6 шт.), Asterina (9,2), Садове чудо (8,0), Karaka Black (7,8) і Black Butte (7,5 шт.). Високою пагоноутворювальною здатністю виділяються також сорти ремонтантного типу Black Magic і Reuben (8,3 і 9,0 шт. відповідно).

Необхідно зазначити, що велика кількість утворених пагонів заміщення дещо загущує насадження. Адже при цьому знижується рівень освітлення плодоносних пагонів.

На основі узагальнених даних про середнє число пагонів заміщення, утворених у 2015 і 2016 р., досліджувані сорти поділено на три групи:

- з низькою пагоноутворювальною спроможністю (менше 5 пагонів): Black Diamond, Black Pearl, Chief Joseph, Heaven Can Wait, Jumbo, Natches, Tornfree, Triple Crown, Kiowa;

- середньою (5-7 пагонів): Adriene, Apache, Black Butte, Black Magic, Brzezina, Čačanska Bestrna, Chester, Karaka Black, Loch Tay, Navaho, Ouachita, Насолода, Садове чудо;

- високою (більше 7 пагонів): Asterina, Orkan, Reuben.

Отже, більшість сортів, які вивчалися, характеризується середньою пагоноутворювальною здатністю, що забезпечує оптимальні умови для росту, розвитку та плодоношення рослин.

За силою росту однорічних пагонів сорти теж поділено на групи, а саме:

- до 2,0 м: Black Magic, Jumbo, Reuben;

- 2,0 - 2,5 м: Adriene, Apache, Chief Joseph, Heaven Can Wait, Orkan, Kiowa, Ouachita, Садове чудо;

- 2,5 - 3,0 м: Asterina, Black Diamond, Black Pearl, Brzezina, Chester, Loch Tay, Navaho;

- більше 3,0 м: Black Butte, Їсањанска Бестрна, Karaka Black, Natches, Tornfree, Triple Crown, Насолода.

Для забезпечення достатньої потенційної кількості живців, які можна отримати з одного куща, сорт повинен поєднувати вищевикладені морфологічні характеристики – володіти оптимальною пагоноутворювальною спроможністю і середньою довжиною пагонів. Так, найбільший вихід живців (за усередненими даними на 2015-2016 рр.) можливий у Black Butte, Karaka Black, Asterina, Їсањанска Бестрна та Насолода, найменший – у Heaven Can Wait, Chief Joseph і Brzezina, що формують мале число пагонів заміщення довжиною 2,0-2,5 м.

Висновки. 1. В результаті досліджень встановлено, що сорти Orkan і Садове чудо відзначаються найвищою стійкістю тканин пагонів як у польових умовах, так і при лабораторному проморожуванні за температур -25 і -30 °С, що дозволяє стверджувати про високий рівень їх морозостійкості.

2. За комплексом водно-фізичних показників Black Butte характеризується найнижчою пристосованістю до посухи в порівнянні з рештою сортів, а Natches – найвищою. Це дозволяє рекомендувати його для впровадження в селекційні роботи, як ген посухостійкості. Black Diamond, Black Pearl, Chief Joseph, Heaven Can Wait, Loch Tay, Natches, Orkan, Насолода, Chester та Ouachita за здатністю утримувати вологу виділено як високопосухостійкі.

3. Найвищим адаптивним потенціалом зниження інтенсивності освітлення найстабільнішою пігментною системою серед сортів, які вивчаються, виділяються Asterina та Loch Tay. Активнішою роботою фотосинтезуючого апарату характеризуються Natches, Tornfree та Heaven Can Wait, які накопичили більшу кількість сухої речовини.

4. Найвищу врожайність за перші роки плодоношення зафіксовано в сортів Tornfree та Asterina. Високоурожайними виявилися також Heaven Can Wait, Orkan, Їсањанска Бестрна и Loch Tay, найбільш низьковрожайними – сорти ремонтантного типу плодоношення, котрі в даних кліматичних умовах не здатні забезпечити високу продуктивність.

Список використаної літератури

1. Сердюк О.В. Адаптивність нових сортів і гібридів ожини до умов правобережної підзони Західного Лісостепу України: автореферат дис. на здобуття наукового ступеня к.с.-г. наук. К., 2010. 22 с.
2. Сердюк О.В., Скрыга В.А., Грохольський В.В., Китаєв О.І. Адаптація та перспективи вирощування ожини в Лісостепу України. *Проблеми адаптації та перспективи розвитку ягідництва*: тези доп. і виступів на Всеукраїнській наук. конф. молодих вчених і спеціалістів. Київ, 2008. С. 28-31.
3. Державний реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні на 2018 рік. URL: <http://sops.gov.ua/reestratsiya-prav/reiestry/reiestr-sortiv-roslyn-ukrainy> (дата звернення: 25.01.2018 р.)
4. Программа и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур / под ред. Седова Е.Н., Огольцовой Т.П.. Орел: ВНИИСПК. 1999. 608 с.
5. Андрієнко М. В. Методика вивчення сортів і форм ожини. Київ, 1992. 21 с.

6. Силенко В.А., Сердюк О.В. Проблемы и перспективы выращивания ежевики в Лесостепи Украины. *Плодоводство и ягодоводство России*: сб. науч. работ ГНУ ВСТИСП. М., 2009. Т. XXII, ч. 2. С. 286-291.
7. Шеренговий П.З. Сучасні технології вирощування ожини та малино-ожинових гібридів / за ред. П.З. Шеренгового. Київ, 2013. 132 с.
8. Кліматичні зміни та ризики при вирощуванні плодкових і ягідних культур в умовах північної частини Лісостепу України/ Кривошапка В.А., Бублик М.О., Китаєв О.І., Груша В.В. *Садівництво*. 2017. Вип. 71. С. 130-138.

ECONOMIC AND BIOLOGICAL ESTIMATION OF THE BLACKBERRY CULTIVARS (*RUBUS CAESIS* L.) UNDER THE CONDITIONS OF THE UKRAINE'S WESTERN LISOSTEPPE

YU.YU. TELEPENKO, Junior Research Worker

Institute of Horticulture, NAAS of Ukraine, 03027, Kyiv-27, 23, Sadova st.,
e-mail: juli23@meta.ua

The author presents the results of studying the influence of the environmental factors on the blackberry foreign and inland cultivars physiological statuses in the period from 2015 to 2017. In particular, frost- and drought resistance, reproductive capacity and potential yield of the researched cvs were studied in order to select among them the most adapted ones to the soil and climatical cultivation conditions.

The purpose of the investigation is to improve the blackberry assortment on the basis of studing the new varieties economic and biological characteristics and their adaptability to the soil-climatical conditions of the Western Lisosteppe of Ukraine for the further strain investigation and introduction into breeding programs.

The cultivars Orkan and Sadove chudo appeared to have the highest resistance of shoots' tissues both in the field conditions and while laboratory freezing at temperatures of -25 and -30 °C, which permits to state that the level of their frost resistance is high. According to the water-physical indices complex, Black Butte has the lowest adaptive capacity as for drought as compared to the rest of cvs, and Natches the highest. That makes it possible to recommend it for the introduction into the breeding work as a drought stress gene. The varieties Black Diamond, Black Pearl, Chief Joseph, Heaven Can Wait, Loch Tay, Natches, Orkan, Nasoloda, Chester and Ouachita are selected as high drought-resistant since they are able to hold moisture. It is Asterina and Loch Tay that have the highest adaptive potential of lowering the illumination intensity and stableer pigment system among the studied cultivars. Natches, Tornfree and Heaven Can Wait are characterized by the more active work of the photosynthesis device. They have accumulated more dry matter. Cvs Tornfree and Asterina have the highest yield in the first years of fruit-bearing. Heaven Can Wait, Orkan, Čačanska Bestrna and Loch Tay have also appeared high-productive. The varieties of the repair type of fruit-bearing are the least productive. They are not able to provide high productivity in the given climatical conditions.

Key words: blackberry, cultivar, adaptivity, frost- and drought-resistance, shoot-forming ability, productivity, green pigments, water-holding capacity, specific leaf surface density.

ХОЗЯЙСТВЕННО-БИОЛОГИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СОРТОВ ЕЖЕВИКИ (*RUBUS CAESIS* L.) В УСЛОВИЯХ ЗАПАДНОЙ ЛЕСОСТЕПИ УКРАИНЫ

Ю.Ю. ТЕЛЕПЕНЬКО, младший научный сотрудник
Институт садоводства НААН Украины, 03027, Киев-27, ул. Садовая, 23,
e-mail: juli23@meta.ua

Приведены результаты изучения влияния факторов внешней среды на физиологическое состояние сортов ежевики иностранной и отечественной селекции в период с 2015 по 2017 года. В частности, изучены морозо- и засухоустойчивость, репродуктивная способность и потенциальная урожайность исследуемых сортов с целью выделения среди них наиболее адаптированных к определенным почвенно-климатическим условиям выращивания.

Ключевые слова: ежевика, сорт, адаптивность, морозо- и засухоустойчивость, побегообразовательная способность, продуктивность, зеленые пигменты, водоудерживающая способность, удельная поверхностная плотность листа.

Одержано редколегією 14.04.19

DOI: 10.35205/0558-1125-2019-74-32-39
УДК 631.526.32:634.74:631.55:632.112

АДАПТИВНІСТЬ НОВИХ СОРТІВ ЖИМОЛОСТІ СИНЬОЇ (*LONICERA COERULEA* L.) В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Я.Ю. ТЕРЕЩЕНКО, В.А. КРИВОШАПКА, О.М. ЯРЕЩЕНКО,
кандидати с.-г. наук
Институт садівництва (ІС) НААН України, 03027, Київ-27, вул. Садова 23,
e-mail: yantereshchenko@gmail.com, v.kryvoshapka@ukr.net, yareshchenko_a@ukr.net
В.Г. ЛИСАНИЮК, доктор с.-г. наук, професор
ННЦ «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства»
НААН України, 08631, Київська обл.,
Васильківський р-н, смт Глеваха, вул. Вокзальна, 11

Подано результати колекційного сортовивчення жимолості синьої вітчизняної та зарубіжної селекції у північній частині Лісостепу. Визначено суми активних температур для проходження рослинами основних фенофаз розвитку. Досліджувані сорти розділено на три групи за стиглістю (ранньо-, середньо- та пізньостиглі). Виділено краці за врожайністю (Дует, Аврора, Спокуса). Проведено вивчення водного режиму листя у 12 вітчизняних та зарубіжних сортів. За показниками водно-фізичних властивостей листків, як найбільш стійкі до посухи, виділилися Дует, Ханібі, Каріна, Дочь велікана та Алісія.

Ключові слова: жимолость синя, сорт, фенологічні фази, урожайність, водоутримувальна здатність, оводненість, посухостійкість.